In de ban van de evenementenlobby: Resultaten Fieldlab Evenementen onbruikbaar. Kosten: €2,7 miljoen

Chris Meyns

3 days ago·21 min read

Lees de beknopte versie van dit artikel.

SINDS ENKELE weken klinkt er ferme kritiek op het wetenschappelijk niveau van de activiteiten die de organisatie Fieldlab Evenementen uitvoert onder de noemer van 'onderzoek'. Het gaat hier om een serie grootschalige evenementen. Van festivals en sportwedstrijden tot clubnachten en congressen, waaronder het Eurovisie Songfestival in Rotterdam (ca. 3.500 bezoekers), het Startschotgala in Oost Gelre (ca. 10.000 bezoekers) en het festival BackToLive Walibi in Biddinghuizen (ca. 9.000 bezoekers).

Wat is de kritiek? Onderzoeksprotocollen zijn niet van te voren openbaar gemaakt, ethische toetsing voor het doen van onderzoek met menselijke personen ontbreekt, het model is niet gevalideerd.

Sommige wetenschappers noemden de methode zodanig ondermaats dat hiermee onmogelijk een onderzoeksvraag beantwoord kon worden of harde conclusies aan verbonden konden worden.

Professor Ionica Smeets van de Universiteit Leiden omschreef het geheel als “heel slecht uitgedacht” (‘De term ‘fieldlab’ zorgt voor verwarring. Wat doet Fieldlab eigenlijk?’, *Metro*, 19 april 2021) en arts Rogier Crolla, verbonden aan het Amphia-ziekenhuis in Breda en initiatiefnemer van een petitie tegen het naderhand afgelaste Fieldlab-evenement 538 Oranjedag, sprak van een “ondoordacht pseudo-experiment” (‘Wat was het doel van een testevenement met 10.000 mensen? ‘Methode onduidelijk’’, *RTL Nieuws*, 20 april 2021).

Een fundamenteler punt is binnen al deze kritiek echter nog niet in kaart gebracht. Namelijk, dat de kerngroep achter de Fieldlab Evenementen überhaupt geen onderzoeksgroep is, maar een lobbyorganisatie voor de evenementenbranche. Gegevens aangeleverd door lobbyisten moeten per definitie met het hoogste wantrouwen worden benaderd. In het geval van Fieldlab Evenementen neemt de sturing van zogenaamd ‘onderzoek’ door lobbywerk zulke ernstige vormen aan. In dit artikel zet ik de feiten op een rijtje. Door een gedetailleerde reconstructie laat ik zien dat alle de door Fieldlab Evenementen gecommuniceerde ‘resultaten’ als geheel onbruikbaar moeten worden beschouwd.

Lobbyen voor de evenementensector

Lobbyisten (ook wel eufemistisch ‘belangenbehartigers’ genoemd) worden in de *Gedragscode Integriteit Rijk* aangeduid als zij “die besluitvorming proberen in hun voordeel te beïnvloeden.” (*Staatscourant* 2019 nr. 71141, 31 december 2019, p. 12) Lobbyen is dus het proberen te beïnvloeden van besluitvorming in het voordeel van de groep waarvoor gelobbyd wordt.

De organisatie van het initiatief Fieldlab Evenementen bestaat (naast de bijdrage die hieraan geleverd wordt vanuit het Rijk, middels de infrastructuur van Topconsortia voor Kennis en Innovatie, in het bijzonder CLICKNL) in de kern uit twee voornaamste partijen. Allereest de Alliantie van Evenementenbouwers, welke zichzelf omschrijft als “een brede vertegenwoordiging van de totale sector van sport, cultuur en entertainment”. Hierbij zijn organisaties aangesloten zoals de Koninklijke Nederlandse Voetbalbond (KNVB), het Eurovisie Songfestival, Rotterdam Ahoy, ID&T en Lowlands. Daarnaast het Eventplatform, welke zich “een overkoepelend platform van branche- en vakorganisaties in de zakelijke evenementenbranche” noemt. Het Eventplatform is duidelijk over haar insteek: “We staan sterk door (…) gezamenlijk op te trekken in de lobby in Den Haag.”

> “We staan sterk door (…) gezamenlijk op te trekken in de lobby in Den Haag.”

Noch de Alliantie van Evenementenbouwers, noch het Eventplatform, is een onderzoeksorganisatie. Beide vertegenwoordigen de belangen van hun deel van de evenementensector. Ze lobbyen voor de evenementenbranche.

Ook in de stuurgroep en het programmateam van Fieldlab Evenementen zit geen onderzoeker. Hoofdzakelijk bestaan deze beide uit mensen met een achtergrond in event consultancy, event management, of communicatie consultancy. Het betreft onder meer (voormalig) medewerkers van ID&T, NOC*NSF en het Eurovisie Songfestival. (Toevallig ook enkele van de organisaties die één of meer van de evenementen binnen het Fieldlab-programma mochten organiseren.) Consultancy en management zijn heel nobele werkzaamheden. Maar het is geen onderzoek.

Aanvankelijk was Fieldlab Evenementen er vrij open over dat haar doel lag in het lobbyen van de Rijksoverheid voor de evenementenbranche. In een vroege versie van haar website, nog toegankelijk via webarchivering, valt te lezen:

> "Het doel van Fieldlab Evenementen is om gevalideerde bouwstenen te ontwikkelen als bewijslast (…) Om daarmee vertrouwen te creëren bij de Rijksoverheid om zo toetsingskaders te verfijnen en de Corona-routekaart aan te kunnen passen." (Fieldlab Evenementen, gearchiveerd snapshot, 10 augustus 2020)

Waar terloops aan wordt toegevoegd dat hun programma gericht is op "het versneld teruggaan naar volledige operatie voor evenementen."

Hetzelfde zien we in een tweet van de @FieldlabEvents Twitter-account, waarin wordt verwezen naar een bijeenkomst met ministers: "De evenementenbranche probeert woensdag het kabinet met een eigen plan te overtuigen om op een veilige manier meer mogelijk te maken." (@FieldlabEvents, 7 oktober 2020) Fieldlab Evenementen zegt dat hun plannen: "de branche [kunnen] helpen de toetsingskaders van het Rijk te verfijnen en te nuanceren". (Fieldlab Evenementen, 'Bouwstenen')

Fieldlab Evenementen
@FieldlabEvents

Den Haag - De evenementenbranche probeert woensdag het kabinet met een eigen plan te overtuigen om op een veilige manier meer mogelijk te maken. De bedrijfstak wordt al maandenlang keihard geraakt door coronamaatregelen.

@FieldlabEvents, 7 oktober 2020

Elders stelt Fieldlab Evenementen dat ze onderdeel moeten worden van het sneltestprogramma van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, zodat "Fieldlab ook input op dit gebied [kan] inbrengen" (Fieldlab Evenementen, 'Ministeries en evenementenbranche erkennen noodzaak van economisch en maatschappelijk perspectief')

Al deze input, die verfijning en dit overtuigen, zijn erop gericht om overheidsbeleid in het voordeel van de evenementenbranche te beïnvloeden. Men wil dat er "op grotere schaal weer evenementen georganiseerd kunnen worden." (Fieldlab Evenementen, 'Toekomstperspectief door middel van Pilots') en schetst als 'uiteindelijke doel' dat "evenementen kunnen plaatsvinden met 100% bezoekerscapaciteit." (Fieldlab Evenementen, 'Verkrijgen van noodzakelijk perspectief voor het organiseren van verantwoorde evenementen met volledige capaciteit', p. 2)

Kortom, over het doel van Fieldlab Evenementen staat er in een perspakket: "*Its main goal is to bring the events industry back to the old normal.*" ("Haar voornaamste doel is om de

evenementenbranche weer terug naar het oude normaal te brengen.” Fieldlab Evenementen perspakket (pdf), 21 februari 2021, p. 4)

Hoe denkt Fieldlab Evenementen dit klaar te kunnen spelen? Het drukmiddel dat ze in haar lobbywerk gebruikt is economisch:

> “De evenementensector (7.7 miljard omzet) staat op omvallen en banen van ruim honderdduizend medewerkers staan op de tocht. (…) Evenementen als Eurovisie Songfestival, Dutch Grand Prix, IBC, Business Boost Live, Invictus Games, EK Voetbal én de grote festivals zoals Pinkpop, Mystery Land en Lowlands staan voor 2021 op de agenda. Deze evenementen hebben een gezamenlijk bereik van meer dan een half miljard mensen en hebben niet alleen een economische maar ook een grote maatschappelijke functie.” (Fieldlab Evenementen, ‘Verkrijgen van noodzakelijk perspectief voor het organiseren van verantwoorde evenementen met volledige capaciteit’, p. 1)

De mantel van onderzoek, testen en ‘pilots’ moet het organiseren van grootschalige evenementen (temidden van golven van toenemende coronavirusbesmettingen onder de bevolking) ‘uitlegbaar’ maken:

> “Op deze wijze wordt het mogelijk om de sector op gang te helpen op een wijze die uitlegbaar en verantwoord is. **Het is in het belang voor het behoud van de sector dat de overheid de evenementensector het vertrouwen geeft om hiermee een stap richting herstel mogelijk te maken.**” (Fieldlab Evenementen, ‘Verkrijgen van noodzakelijk perspectief voor het organiseren van verantwoorde evenementen met volledige capaciteit’, p. 4, nadruk in het origineel)

Merk op dat de uitkomst van het zogenaamde ‘onderzoek’ van Fieldlab Evenementen al van tevoren vaststond. Namelijk dat grootschalige evenementen spoedig met 100% bezoekers mogelijk moeten zijn.

> “Uit beide typen onderzoeken volgen resultaten. (..) Wanneer de resultaten en conclusies voor een specifiek event type bekend zijn, moeten deze al door vertaald kunnen worden naar maatregelen. Het is niet noodzakelijk om te wachten met het nemen van maatregelen. De urgentie is zeer hoog om samen met de overheid deze set van maatregelen direct door te kunnen vertalen naar uitlegbare beleidsregels waarbij de bezoekerscapaciteit verhoogd wordt.” (Fieldlab Evenementen, ‘Verkrijgen van noodzakelijk perspectief voor het organiseren van verantwoorde evenementen met volledige capaciteit’, p. 4)

Met andere woorden, een groep uit de evenementenbranche wil “bewijslast” ontwikkelen om de Rijksoverheid er van te overtuigen versneld weer evenementen op volle capaciteit toe te staan. Als er een duidelijker voorbeeld is van “besluitvorming proberen in hun voordeel te beïnvloeden”, dan ken ik het niet.

Lobbywerk verkocht als onderzoek

Fieldlab Evenementen is dus een lobbygroep voor de evenementenbranche, geen onderzoeksorganisatie. Toch was het onder het mom van ‘onderzoek’ dat Fieldlab Evenementen

toestemming kreeg om vanaf midden februari 2021 reeksen grootschalige evenementen te organiseren waarbij corona-richtlijnen (zoals afstand houden, mond-neusmasker dragen) genegeerd worden. Dit was aan het begin van de derde golf van coronabesmettingen in Nederland, toen er dagelijks tenminste tussen de 2.701 en 9.611 nieuwe bevestigde besmettingen bijkwamen. Hoe zit dat?

Het is duidelijk dat vanaf een bepaald moment Fieldlab Evenementen zelf steeds meer begint te benadrukken dat ze onderzoek doen. Wetenschappelijk onderzoek. Gedragswetenschappelijk onderzoek, om precies te zijn.

Bijvoorbeeld, op haar website staat nu over de evenementen: “Het doel hiervan is onderzoek te doen naar het gedrag van bezoekers.” (Fieldlab Evenementen) En over de pilot-evenementen die de groep organiseerde zegt men: “Tijdens de genoemde events haakt Fieldlab Evenementen aan voor onderzoek, gericht op het vergaren van kennis en data rondom evenementen in tijden van Corona.” (Fieldlab Evenementen, ‘Fieldlab Evenementen krijgt groen licht voor pilot events in januari’)

Ondersteunende documenten zetten de activiteiten van Fieldlab Evenementen ook consistent neer als onderzoek. Een overzichtsdocument kopt: “Fieldlab Evenementen: onderzoek naar veilige evenementen in tijden van COVID-19” (Fieldlab Evenementen, Memo ‘Pilots voor ‘Low-Contact Events’’, p. 4). En een document met Fieldlabs ‘onderzoeksvoorstel’ op naam van professor Andreas Voss van het Radboud Universitair Medisch Centrum en het Canisius-Wilhelmina Ziekenhuis in Nijmegen (maar volgens metadata geproduceerd door Carsten van Rossum, onderzoeksassistent aan het Radboud UMC) stelt: “Het doel van dit onderzoek is om besmettingsrisico’s van evenementen in kaart te brengen … ” (p. 1) met de verduidelijking: “Het gaat in dit onderzoek niet om het vergaren van medische kennis, maar om gedragswaarnemingen.” (Andreas Voss/Carsten van Rossum, ‘METC onderzoeksvoorstel — Pilots voor Low-Contact-Events’ (pdf), p. 2). Elders sprak Voss zelfs van “observationeel sociologisch maatschappelijk onderzoek” (‘OMT-lid Voss waakt voor opportunisme: ‘Volle stadions in 2021 onwaarschijnlijk’’, *NOS Nieuws*, 19 februari 2021).

Ook in haar communicatie online benadrukt Fieldlab Evenementen nu dat zij gericht zijn op wetenschappelijk onderzoek. In een tweet uit januari 2021 rept zij over “de wetenschappelijke onderzoeken van Fieldlab Evenementen”(@FieldlabEvents, 12 januari 2021). Elders verduidelijkt de organisatie: “wij doen geen medisch onderzoek maar een gedragsonderzoek” (@FieldlabEvents, 31 maart 2021). En in april wordt nogmaals gesteld: “Ons gehele onderzoeksprogramma kost 2,7 miljoen.” (@FieldlabEvents,16 april 2021).

Fieldlab Evenementen
@FieldlabEvents

Replying to @ExplainerJack @janwillemluiten and 2 others

De evenementen in de eerste fase zijn gratis uitgevoerd (door artiesten, crew en leveranciers). In de tweede fase zijn deze niet kostendekkend. Ons gehele onderzoeksprogramma kost 2,7 miljoen.

10:50 AM · Apr 16, 2021 · Twitter Web App

Lid programmateam Dimitri Bonthuis benadrukt zelfs het maatschappelijk belang van de evenementen georganiseerd door Fieldlab Evenementen: "Wat er ook uitkomt, de data zijn heel waardevol voor de hele maatschappij." ([@DimitriBonthuis, 30 januari 2021])

Dimitri Bonthuis
@DimitriBonthuis

"Zie het als knoppen waar je als organisator van een evenement aan kunt draaien." - Pieter Lubberts

Wat er ook uitkomt, de data zijn heel waardevol voor de hele maatschappij.

Dubbelinterview in @ADnl over de voorgenomen pilots van Fieldlab Evenementen.

Kabinet presenteert Fieldlab Evenementen als onderzoek

Niet alleen Fieldlab Evenementen zelf, maar ook leden van het (inmiddels demissionaire) kabinet zetten deze organisatie neer als een onderzoeksprogramma.

Laat oktober 2020 schrijft Ferd Grapperhaus, toen Minister van Justitie en Veiligheid, in reactie op kamervragen, dat de ministeries van Volksgezondheid, Welzijn en Sport; Justitie en Veiligheid; Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en Economische Zaken en Klimaat “een onderzoeksprogramma (Fieldlab Evenementen) van de brede Eventindustrie” zullen ondersteunen.

In december 2020 laten Eric Wiebes (Economische Zaken en Klimaat), Wopke Hoekstra (Financiën), Wouter Koolmees (Sociale Zaken en Werkgelegenheid), Mona Keijzer (Economische Zaken en Klimaat) en Hans Vijlbrief (Financiën, Fiscaliteit en Belastingdienst) weten dat, als onderdeel van een economisch steun- en herstelpakket, er in de evenementenindustrie “field labs” georganiseerd zullen worden: “Om te onderzoeken op welke manier evenementen weer veilig en verantwoord georganiseerd kunnen worden”.

In een persconferentie van 20 januari 2021, waarin het Fieldlab Evenementen-programma groen licht kreeg, noemt demissionair minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport Hugo de Jonge in een grof gebaar “de zogeheten fieldlabs” als voorbeeld van hoe onderzocht gaat worden hoe mensen “toch weer een beetje het leven kunnen gaan leven”. In april 2021 worden de activiteiten van Fieldlab Evenementen in de ‘Kamerbrief pilots testen voor toegang en Fieldlabs’ als een “onderzoeksprogramma” met een brede “onderzoeksopdracht” neergezet en wordt er in de Zevende incidentele suppletoire begroting van het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat voor het jaar 2021 gerept van “het onderzoeksprogramma FieldLab Evenementen”.

Hoewel er geen enkele indicatie is dat iemand vanuit Fieldlab Evenementen ooit ook maar één van de tienduizenden wetenschappelijke artikelen omtrent de verspreiding van COVID-19 heeft ingekeken, vertelde Femmy Barends, woordvoerder van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat, aan journalist Shivani Boer:

> “In de zomer van 2020 bleek dat er onvoldoende wetenschappelijke data waren voor een goed beeld van de risico’s bij het organiseren van evenementen. Daarom heeft de evenementensector samen met de wetenschap en het kabinet dit onderzoeksprogramma opgezet.” (‘Dit moet je weten over fieldlabs en pilots’, KVK, 3 mei 2021)

Vandaag de dag classificeert de Rijksoverheid Fieldlab Evenementen nog altijd onder de noemer ‘Onderzoeken over gedrag en het coronavirus’ (geraadpleegd 12 mei 2021).

Ook vanuit de Rijksoverheid slikt men dus het beeld dat het bij de activiteiten van Fieldlab Evenementen gaat om onderzoek. Sterker nog, die onderzoeksstatus was zelfs deel van de rechtvaardiging om deze evenementen toe te staan en er miljoenen aan publiek geld aan toe te kennen.

In de speciale wetswijziging die moest worden doorgevoerd om de evenementen van Fieldlab legaal mogelijk te maken (evenementen zijn immers tijdelijk verboden conform de wet ‘Tijdelijke regeling maatregelen covid-19’ (Artikel 6.13, Definities) omdat we middenin een pandemie zitten) wordt ‘Fieldlab’ omschreven als een “publiek-privaat onderzoeksprogramma”.

Wanneer Bas van ‘t Wout, demissionair Minister van Economische Zaken en Klimaat, op 13 april 2021 in de Zevende incidentele suppletoire begroting van het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat voor het jaar 2021 aanbiedt, is daar onder de voorgestelde “budgetmutaties” ook de geraamde €2.736.000,- voor FieldLab Evenementen. De demissionaire minister benadrukt dat het kabinet niet gaat wachten op formele autorisatie van de voorgestelde maatregelen door de Eerste en Tweede Kamer, maar dat ze deze direct gaat uitvoeren. Waarom? Omdat het hier om “spoedeisende maatregelen” gaat die “in het belang van het Rijk” zijn. (Dit was legaal op basis van de Comptabiliteitswet 2016, Artikel 2.27, Lid 2.)

Zo zit het dus. Niet alleen zet een lobbygroep zich neer als actief in ‘onderzoek’. Niet alleen ging men hier vanuit de Rijksoverheid in mee. Nee, sterker nog: de Rijksoverheid was bereid om speciaal een wetswijziging door te voeren én miljoenen aan belastinggeld beschikbaar te stellen, **om zichzelf te laten lobbyen** om snel grootschalige evenementen toe te staan. Allemaal, zogezegd, “in het belang van het Rijk”. Zó spoedeisend dat dit “niet kan wachten tot formele autorisatie van beide Kamers der Staten-Generaal”.

> de Rijksoverheid was bereid om speciaal een wetswijziging door te voeren én miljoenen aan belastinggeld beschikbaar te stellen, om zichzelf te laten lobbyen

Wetenschap wel vaker dekmantel voor lobbyen

Is het merkwaardig dat een lobbygroep haar activiteiten zo makkelijk kan verkopen als ‘onderzoek’? Gedragswetenschappelijk onderzoek nog wel? Niet wanneer we dit alles in perspectief plaatsen. Dan is er weinig vreemds aan dat lobbygroepen de mantel van de wetenschap gebruiken om geloofwaardigheid te winnen.

We kennen dit namelijk van de tabaksindustrie, welke al sinds de jaren ’50 van de vorige eeuw wetenschappers bereid vond om het (bevestigde) oorzakelijke verband tussen roken en ernstige gezondheidsschade in twijfel te trekken.

Precies om oneigenlijke beïnvloeding van ambtenaren door de tabaksindustrie te voorkomen stelde kabinet Rutte in 2016 een protocol op over hoe met dergelijk lobbywerk om te gaan. In dit protocol staat:

> "… dat overheden bij vaststelling en uitvoering van hun beleid zich niet laten beïnvloeden door de commerciële en andere gevestigde belangen van de tabaksindustrie." ('Protocol over de wijze van omgang met de tabaksindustrie', 7 maart 2016)

Toch bleek dat zelfs in 2018 leden van het kabinet zich nog flink door de tabaksindustrie hadden laten lobbyen om maatregelen tegen roken in het 'Nationaal Preventieakkoord' af te zwakken. ('Tabaksindustrie lobbyde succesvol voor afzwakking anti-rookbeleid', *Parool*, 24 augustus 2020)

We kennen dergelijk 'lobbyen onder de noemer van wetenschap' ook van energie- en grondstoffenbedrijven. Decennialang ondersteunde men vanuit die sector wetenschappers die bereid waren om door mensen veroorzaakte klimaatverandering te ontkennen of hier twijfel over te zaaien.

Opnieuw bleek niet lang geleden dat in Nederland tientallen bedrijven — waaronder Shell, Koninklijke Hoogovens en de Nederlandse Gasunie — jarenlang klimaatsceptische wetenschap steunden. In het bijzonder speelde mee dat uitspraken van bekende wetenschappers neutraler, en daardoor overtuigender, over zouden komen ('Hoe Frits Böttcher met steun van tientallen bedrijven de basis legde voor de klimaatscepsis in Nederland', *Volkskrant*, 22 februari 2020).

Soortgelijke praktijken vinden plaats in allerlei sectoren. Denk aan de frisdrank-industrie welke onderzoek sponsort naar een 'gebalanceerde leefstijl' (in plaats van naar de effect van het suikergehalte van hun eigen drankjes). Denk aan bedrijven in de farmaceutische industrie die onderzoek financieren waarin hun eigen medicijnen als het veiligst en effectiefst naar voren komen.

De evenementenbranche volgde dus een voorspelbaar pad — het pad van de tabaksindustrie en de klimaatontkenners — door met Fieldlab Evenementen lobbywerk onder de noemer van 'onderzoek' neer te zetten. In wat volgt zal ik de schadelijke gevolgen hiervan bespreken.

Waarom lobbyen democratie ondermijnt

Lobbyen is strikt genomen niet illegaal. Toch brengt lobbyen serieuze problemen met zich mee. Als eerste voor de democratie. Zoals organisaties als Transparency International Nederland en Lobbywatch NL hebben aangekaart, kan lobbyen wél democratie-ondermijnend werken. Wanneer lobbyen slaagt, dan lukt het niet-democratisch-verkozen groepen om overheidsbeleid in hun eigen voordeel te beïnvloeden, in plaats van in het algemeen belang.

De Nederlandse overheid erkent dit in haar protocol over omgang met de tabaksindustrie. Hierin merkt ze op over ambtelijke integriteit:

> "Integriteit gaat ook over het dienen van het algemeen belang, en burgers en externe partijen moeten erop kunnen vertrouwen dat de overheid niet bevooroordeeld of partijdig is en dat beslissingen op objectieve gronden worden genomen." ('Protocol over de wijze van omgang met de tabaksindustrie', 7 maart 2016)

Of het nu gaat om de tabaksindustrie of om grootschalige evenementen ten tijde van een pandemie: integriteit en democratie worden ondergraven wanneer beleidsmakers zich 'bij vaststelling en

uitvoering van hun beleid' laten beïnvloeden door de commerciële belangen van specifieke lobbyende partijen, in plaats van het algemeen belang. Stel je voor dat tabaksmagnaten nu zouden aanbieden om met door hen aangestuurd 'onderzoek' te helpen "de toetsingskaders van het Rijk te verfijnen en te nuanceren" over in hoeverre roken gezondheidsschade oplevert?

Waarom lobby-wetenschap onbetrouwbaar is

Een tweede probleem met lobbyen zit 'm in de data.

Keer op keer wijzen systematische reviews uit dat onderzoek naar een product dat ondersteund wordt door de organisatie die dat product zelf ontwikkeld heeft, gunstigere conclusies trekt over de werkzaamheid en doeltreffendheid van dat product (in vergelijking met onderzoek dat ondersteund werd door een andere, onafhankelijke partij). (Bijvoorbeeld, voor de medische sector: 'Industry sponsorship and research outcome', door Andreas Lundh, Joel Lexchin, Barbara Mintzes, Jeppe B. Schroll, Lisa Bero, *Cochrane Database of Systematic Reviews*, 2017.)

Als je erover nadenkt is het niet verbazend. 'Wij van WC-eend adviseren…'. Juist: '…WC-eend.' Er bestaat zelfs een officiële naam voor: *industry sponsorship bias*, oftewel industrie-ondersteunings-*bias* genoemd (waar *bias* te lezen is als, grofweg, 'vooroordeel' of 'afwijking'). Industrie-ondersteunings-*bias* duidt op het veelvoud aan manieren waarop onderzoek verdraaid kan raken om commerciële belangen te dienen (Catalogue of Bias Collaboration, B. Holman, L. Bero, and B. Mintzes. 'Industry Sponsorship bias'. *Catalogue Of Bias*, 2019).

Voorbeelden van industrie-ondersteunings-*bias* zijn:
* leidende of misleidende onderzoeksvragen stellen
* een niet-representatieve studiepopulatie kiezen
* geen, of onjuist opgezette, controlegroep gebruiken
* twijfelachtige keuzes maken in het analyseren van de data
* resultaten selectief of verdraaid naar buiten brengen

Al in een rapport van 2005 over 'wetenschap op bestelling' luidde de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW) de noodklok over dit soort praktijken. De KNAW noemt het "ontsporingen" wanneer bijvoorbeeld de opzet, gegevensverzameling, interpretatie of publicatie van resultaten van een onderzoek zó wordt aangepast "… om een voor de opdrachtgever gunstige uitkomst te verkrijgen". (KNAW, 'Wetenschap op bestelling', p. 8)

Wanneer onderzoek zo opgezet of (selectief) gecommuniceerd wordt dat er wel bepaalde gunstige resultaten uit moeten blijken, dan is de objectiviteit van die resultaten in het geding. Sterker nog, zulke resultaten moeten dan als onbetrouwbaar worden beschouwd.

Hoe zit het dan met het zogenaamde 'onderzoek' van Fieldlab Evenementen? Tragisch genoeg is de situatie van Fieldlab Evenementen nog modderiger dan bij het schoolvoorbeeld van industrie-ondersteunings-*bias*. In wat volgt geef ik hier twee redenen voor.

Waarom het onderzoek van Fieldlab Evenementen onbruikbaar is

Waar in standaardvoorbeelden van industrie-ondersteunings-*bias* er nog de schijn wordt opgehouden van onafhankelijke wetenschap, wordt dit door Fieldlab Evenementen niet eens meer gepoogd. Het is hier niet eens zo dat de evenementensector onafhankelijk onderzoek ondersteunt. Nee, naar eigen zeggen, doet Fieldlab Evenementen — de lobbygroep — het onderzoek; zij is hier de aansturende partij. (Waar verschillende Nederlandse wetenschappers bereid zijn geweest hun naam aan te verbinden.)

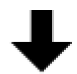
Bijvoorbeeld, zo geeft Fieldlab Evenementen aan dat zij heeft meegeschreven aan het ‘onderzoeksvoorstel’ (“Fieldlab heeft samen met prof. dr. Andreas Voss (Radboudumc), TU Delft en TNO een onderzoeksvoorstel voor dit plan geschreven.” (Fieldlab Evenementen, ‘Verkrijgen van noodzakelijk perspectief voor het organiseren van verantwoorde evenementen met volledige capaciteit’, p. 2)

In hun organogram geeft de organisatie zelfs openlijk toe dat bij Fieldlab Evenementen het programmateam de onderzoekers aanstuurt.

Sector

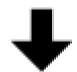

Stuurgroep

ClickNL

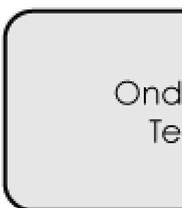

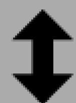

Programma
team

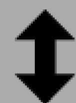

Onderzoeks
Team 01

Onderzoeks
Team 02

Evenement 01

Evenement 02

Hier wreekt het zich bovendien dat in de stuurgroep en het programmateam van Fieldlab Evenementen geen onderzoekers zitten. Want, terwijl ze zeggen ‘gedragswetenschappelijk onderzoek’ te doen, konden ze blijkbaar geen enkele wetenschapper vinden die daadwerkelijk gedragswetenschap doet. (Ze vonden microbiologen en virologen, maar geen gespecialiseerde gedragswetenschappers.)

(Overigens is de ‘hoofdwetenschapper’ die bereid was de naam aan Fieldlab Evenementen te verbinden, professor Andreas Voss, ook degene die vorig jaar april 2020 aangaf de coronacrisis professioneel op een bepaalde manier “leuk” te vinden, omdat hij zich met de “ontregeling van de zorg” (“[o]ok mooi”) niet zo zeer meer aan regels hoeft te houden…(‘Verwacht voor juni niks, zegt de Nijmeegse hoogleraar infectiepreventie Andreas Voss’, *De Gelderlander*, 8 april 2020))

Verder is het niet zo dat er voor Fieldlab Evenementen een *risico* zou bestaan op beïnvloeding door belangen van de industrie. In tegendeel, beïnvloeding door belangen van de industrie-partij is het *uitgangspunt* voor de Fieldlab-activiteiten.

Ter herinnering: Fieldlab Evenementen zegt dat ze “bewijslast” wil ontwikkelen om de doelen van de evenementenbranche te realiseren, namelijk om “de Corona-routekaart aan te kunnen passen” zodat ze snel weer grootschalige evenementen kunnen organiseren.

Op zo een manier ‘wetenschap’ bedrijven is direct in strijd met de instructie van de *Nederlandse gedragscode wetenschappelijke integriteit*, namelijk dat moet worden vermeden dat de opzet, uitvoering, interpretatie en publicatie van onderzoek door commerciële of politieke (buiten-wetenschappelijke) belangen wordt gedreven (KNAW, *Nederlandse gedragscode wetenschappelijke integriteit*, 2018, p. 17).

Onderzoeksmanipulatie door Fieldlab Evenementen

Een aanvullende reden dat de situatie met Fieldlab Evenementen nog modderiger is dan bij gangbare vormen van industrie-ondersteunings-*bias*, is dat Fieldlab Evenementen bovenop alle methodologische tekortkomingen ook nog eens de communicatie van haar zogenaamde onderzoeksresultaten manipuleert. Ik noem hier drie voorbeelden.

#1: Conclusies ongefundeerd, volgen niet uit onderzoek

De zogenaamde ’resultaten’ waar Fieldlab Evenementen mee naar buiten komt konden op geen enkele manier vanuit de onderzoeksopzet en onderzoeksvragen volgen.

Fieldlab Evenmenten zegt dat ze ‘gedragswetenschap’ doen. Inderdaad hebben sommige van de onderzoeksvragen die ze formuleerden enigszins betrekking op gedrag. Zoals: “Maken bezoekers gebruik van handhygiëne?” (Fieldlab Evenementen, Memo ‘Pilots voor ‘Low-Contact Events’’, pp. 17, 24, 30, 36) Andere vragen vallen meer in de categorie ‘klanttevredenheidsenquête’ (“Wat is de beleving van de bezoeker over het verplicht gebruik van maskers of face-shields tijdens het event?”, pp. 19, 25, 32, 38) of ‘cryptisch’ (“Optioneel gebruik van fluorescentie gel op enkele plekken in zaal kijken na hoeveel mensen dat verspreid is c.q. andere onderdelen omgeving?”, pp. 20, 26, 33, cf. 38)

Maar de conclusies waar Fieldlab mee pronkt gaan echter helemaal niet over gedrag.

FIELDLAB: MET
VOORAF KUN
THEATERS VEIL

Theaterkrant, 11 april 2021

Indoorevenementen waarbij het
voornamelijk op één vaste plek zi
mogelijk weer plaatsvinden. Oók
coronabesmettingen zijn. Dat co
Evenementen op basis van de ee

Het Parool, 11 april 2021

Onderzoekers Fieldla
resultaten testevents
congressen en theate

Volkskrant, 11 april 2021

NOS Nieuws, 11 april 2021

Fieldlab stelt voo
zitevenementen '
mogelijk' weer to

Nu.nl, 11 april 2021

Buitenevenen
voetbalwedst
veilig met helf
publiek, zegt

NOS Nieuws, 28 april 2021

FieldLab-conclusie hoop
“Mogelijk 50 tot 75 proc
in de stadions”

Twente Insite, 28 april 2021

Fieldlab: Sportweds
halfvol stadion onde
voorwaarden prima

AD, 28 april 2021

Deze conclusies gaan over of massale evenementen ‘veilig’ georganiseerd kunnen worden middenin een pandemie. Veilig, dat wil zeggen: zonder voor verdere verspreiding van coronavirusbesmettingen te zorgen. Onderzoek naar virusverspreiding behoort tot de epidemiologie, niet de sociologie. Met andere woorden, Fieldlab Evenementen wil conclusies trekken op een gebied waar ze naar eigen zeggen helemaal geen onderzoek doet. Maar als Fieldlab Evenementen op dit gebied helemaal geen onderzoek doet, dan kunnen ze deze zogenaamde ‘conclusies’ op geen enkele manier trekken. Dus zijn die uitspraken geheel ongefundeerd.

Deze mismatch tussen opzet en conclusie is zodanig bizar, dat professor Ionica Smeets al zei: zelfs diens bachelorstudenten zouden met zulk ondermaats werk niet wegkomen (‘Wat was het doel van een testevenement met 10.000 mensen? ‘Methode onduidelijk’’, *RTL Nieuws*, 20 april 2021).

#2: Ongewenste besmettingsdata weggewuifd

Ongewenste data die de vooraf uitgesproken conclusie van Fieldlab Evenementen in de weg zouden kunnen staan worden weggewuifd.

Tijdens het merendeel van de door Fieldlab georganiseerde evenementen waar op dit moment resultaten voor bekend zijn waren er mensen die vóóraf negatief hadden getest (een voorwaarde voor deelname), maar na het evenement toch positief testten voor een coronavirusbesmetting.

Bij festivals in Biddinghuizen in eind maart waren er zestien personen die achteraf besmet bleken terwijl ze vooraf negatief hadden getest (‘16 mogelijke besmettingen rond Fieldlab-festivals’, *Omroep Flevoland*, 9 april 2021). Bij een concert van André Hazes in het Ziggo Dome begin maart raakten waarschijnlijk tenminste vier mensen besmet (‘Mogelijk vier besmettingen tijdens concert André Hazes’, *RTL Nieuws*, 17 maart 2021). Tijdens een voorstelling van Guido Weijers in het Beatrix Theater in Utrecht liep een besmette medewerker rond (‘Medewerker Fieldlab-experiment in Utrecht besmet met coronavirus’, *WNL*, 21 februari 2021). Tijdens verschillende voetbalwedstrijd in februari en maart raakten tenminste zeven mensen besmet. Dit zou alarmerend moeten zijn.

Hoe gaat Fieldlab Evenementen hiermee om? In het document waar de voetbalbesmettingen genoemd worden, voegt ze een 'Toelichting' toe om de data weg te wuiven. Fieldlab suggereert simpelweg dat de geregistreerde besmettingen "zeer waarschijnlijk" niet op het evenement zijn opgelopen, of dat de kans daarop "nihil" is.) (Fieldlab Evenementen, Resultaten Fase 1, 'Bijlage 2 — Testresultaten Type III Evenementen').

Met het oog op de wetenschappelijke integriteitsnorm dat recht gedaan moet worden aan "alle verkregen onderzoeksresultaten" (*Nederlandse gedragscode wetenschappelijke integriteit* 2018, p. 17) scoort het proberen weg te verklaren van data bijzonder laag. Op zo'n manier zou de tabaksindustrie ook nog wel het verband tussen roken en serieuze gezondheidsschade weg willen verklaren.

#3: 'Hoofdwetenschapper' teruggefloten

Ook met de communicatie omtrent onderzoek gaat het mis met Fieldlab Evenementen. Want wetenschappers die bereid waren hun naam aan deze lobbypraktijken te verbinden worden direct teruggefloten wanneer zij uitspraken doen die niet volgens plan waren.

In februari 2021 zei professor Andreas Voss, de zogenaamde 'hoofdonderzoeker' bij Fieldlab Evenementen, dat het er niet naar uitzag dat er in 2021 al voetbalwedstrijden in volle stadia gehouden zouden kunnen worden ('OMT-lid Voss waakt voor opportunisme: 'Volle stadions in 2021 onwaarschijnlijk'', *NOS Nieuws*, 19 februari 2021).

Hierop reageerde Gijs de Jong, secretaris-generaal van de KNVB, furieus. (De KNVB is aangesloten bij Fieldlab Evenementen als deelnemer aan het Eventplatform.) De Jong stelde dat de KNVB "verbijsterd" en "met stomheid geslagen" was over uitspraken van professor Voss ('KNVB 'met stomheid geslagen' na uitspraken OMT-lid over publiek', *RTL Nieuws*, 19 februari 2021).

Waarom? Omdat dit niet de vooraf afgesproken conclusie was van het 'onderzoek'. "Dit staat volledig haaks op alle gesprekken die wij met het kabinet hebben gevoerd", zei De Jong, en: "Dit is niet de mening van het kabinet, dat is mij inmiddels verzekerd." ('KNVB woedend over uitspraak OMT-lid over publiek bij voetbal', *AD*, 19 februari 2021). De uitkomst van de activiteiten en het onderzoek lag dus bij de evenementensector en het kabinet, daar moeten de geaffilieerde wetenschappers zich niet mee bemoeien.

De Jong geeft aan dat met honderden of zelfs duizenden mensen in een stadion, de sfeer "meteen honderd keer beter" is dan in een leeg stadion. De Jong zegt dat Andreas Voss met zijn uitspraken aangeeft dat deze "niets van onze branche begrepen" heeft: "Volgens meneer Voss maakt dat allemaal niet uit. Laat hij zich met zijn vak bezighouden." ('KNVB woedend over uitspraak OMT-lid over publiek bij voetbal', *AD*, 19 februari 2021).

Niet lang daarna verschijnt professor Andreas Voss met een uitvoerig *mea culpa* en zit weer helemaal op de vanuit de evenementenbranche vastgestelde lijn, namelijk dat het doel van de 'onderzoeken' is om zo snel mogelijk evenementen op grote schaal toe te staan:

> "Uiteindelijk willen we allebei hetzelfde (…) Ons gezamenlijke doel is de mensen weer naar de stadions te krijgen. We willen zo snel mogelijk terug naar volle stadions." ('KNVB-directeur en OMT-lid begraven strijdbijl: 'We willen hetzelfde'', De Telegraaf, 21 februari 2021)

Duidelijk is dat, voor evenementenbranche-lobbygroep Fieldlab Evenementen, geaffilieerde wetenschappers alleen bruikbaar zijn wanneer ze zich houden aan de vooraf door de branche vastgestelde conclusie, namelijk dat grootschalige evenementen snel moeten kunnen.

Rechtvaardiging Fieldlab Evenementen afwezig

Nederland zit middenin haar derde golf van de coronavirus-epidemie. Ziekenhuizen zitten overvol, en iedere dag komen er duizenden nieuwe besmettingen bij. Grootschalige evenementen zijn, om goede redenen, op dit moment dan ook tijdelijk bij wet verboden.

De gehele rechtvaardiging voor het idee dat de grootschalige festivals, sportwedstrijden en beurzen van Fieldlab Evenementen in deze omstandigheden zouden kunnen plaatsvinden (met een speciale wetswijziging én toekenning van meer dan €2,7 miljoen belastinggeld) is dat het hier niet om regulier vertier zou gaan, maar om onderzoek. Wetenschappelijk gedragsonderzoek “in het belang van het Rijk”, data die waardevol zouden zijn “voor de hele maatschappij”. Zó urgent dat invoering ervan niet op toestemming van de beide kamers der Staten-Generaal kon wachten.

Wanneer wat Fieldlab Evenementen doet echter op geen enkele manier als onderzoek beschouwd kan worden, maar alleen als puur lobbywerk op het niveau bekend van de tabaksindustrie en olie-maatschappijen, dan is valt de hele rechtvaardiging voor het toestaan en financieel ondersteunen van haar evenementen weg. De zogenaamde ‘data’ of ‘onderzoeksresultaten’ die vanuit deze organisatie geproduceerd worden zijn op geen enkele manier bruikbaar. Niet voor wetenschappers. Niet voor beleidsmakers. Niet voor het trekken van welke andere systematische conclusie over evenementen en virusverspreiding dan ook. Wanneer alle onderbouwing voor het houden van de Fieldlab Evenementen temidden van de pandemie ledig is, dan is de enige integere, verantwoorde beslissing de toestemming hiervoor terug te trekken en de nog geplande evenementen te staken.